

Noční můra diktátorů

Jak může dopis zachránit lidský život? Co je potřeba k tomu, aby člověk změnil svět kolem sebe?

Jak konkrétně je možné nést zodpovědnost za „celý svět“ a co může jedinec udělat, má-li pocit, že se kolem něj děje bezpráví, ukazuje příběh britského právníka Petra Benensona (1921 – 2005).

Peter Benenson se jednoho chladného listopadového rána v roce 1960 začel v londýnském metru do novin. Ta chvíle změnila jeho další život. Vášnivého bojovníka proti nespravedlnostem rozzuřil článek o dvou mladých Portugalcích, které diktátorský režim Antónia Salazara odsoudil k sedmi letům vězení. Provinění? V jednom z lisabonských barů si symbolicky připili na svobodu.

„Byl jsem tak vzteklý, že jsem vystoupil z podzemky, usedl do lavice v kostele svatého Martina a začal přemýšlet, co by se proti tomu dalo udělat,“ vzpomínal Benenson později. Po hodině horečnatého rozjímání v studených chrámových lavicích dospěl k názoru, že je třeba zmobilizovat každého, kdo chová úctu k lidským právům, a povzbudit ho k činu.

Jak by takový čin měl vypadat, popsal v článku, který vyšel 28. května 1961 pod titulkem „Zapomenutí vězni“ na titulní straně víkendové přílohy britského deníku The Observer. Legendární text začínal slovy: *„Kdykoli otevřete noviny, najdete zprávu o tom, že někde na světě byl někdo uvězněn, mučen nebo popraven jenom proto, že jeho názory či náboženské přesvědčení se nezamlouvaly místní vládě. Takových lidí jsou miliony. Na člověka z toho doléhá pocit strašlivé bezmoci. Pokud se jej však podaří přetavit v odhodlání spojit síly a něco proti tak strašné nespravedlnosti podniknout, pak je naděje, že se něco změní.* V dalších částech článku vyzval čtenáře, aby začali diktátorské režimy bombardovat dopisy požadujícími dodržování lidských práv a „osvobození vězňů svědomí“.

Následovala reakce, v níž zřejmě nedoufal ani sám autor. Článek přetiskly v následujících dnech prakticky všechny významné světové deníky a jejich redakce zahrtili čtenáři jedinou otázkou: Jak můžeme pomoci? Nečekaně silná odezva tak dala vzniknout organizaci Amnesty International, do jejíž služeb se již na jaře roku 1962 přihlásilo pár stovek dobrovolníků. Za několik měsíců jich byly desítky tisíc a dnes má téměř dva miliony členů a příznivců v desítkách zemí.¹

Těch, jejichž příběhy Amnesty za dobu své existence zdokumentovala a nad jejichž osudy bděla, je více než 47 000. Podle amerického historika Jonathana Powera, který popsal dějiny Amnesty International, přitom zhruba třem z každé desítky „adoptovaných vězňů“ přinášejí kampaně alespoň nějakou úlevu.

¹ Byl noční můrou diktátorů (autor Josef Greš), in: Týdeník Respekt, ročník XVI., číslo 10 (7. – 13. 3. 2005), s. 18.